

Posudek diplomové práce Adély Výborné

Čtení beletrie jako návyk a prožitek v průběhu studia bohemistiky: ohniskové skupiny

1. Koncepce práce

Adéla Výborná předkládá diplomovou práci na pomezí literárního a sociálního výzkumu. Metodou ohniskových skupin se rozhodla zkoumat, jaké návyky, prožitky a postoje se pro studenty bohemistických oborů pojí s četbou beletrie. Práce tak náleží k empirické literární vědě (Empirical Literary Studies), která je už několik dekad mezinárodně na vzestupu.

Pokud je mi známo, tematicky se jedná o první výzkum svého druhu v českém prostředí, v daném metodologickém pojetí možná i mezinárodně. Úloha „profesního“ čtenáře beletristických textů, jež primárně vznikají pro volný čas, staví studenty literatury mimo ostatní čtoucí populaci. Pro rozvoj vysokoškolské literární didaktiky a humanitních oborů vůbec je proto prospěšné zjišťovat, jak dnešní studenti tuto úlohu vnímají.

Teoretická a praktická část práce na sebe transparentně navazují. Autorka se v závěrečné diskusi vrací ke klíčovým pojmům z teorie a v omezené míře ještě vnáší odkazy na další literaturu, o něž opírá některá méně očekávaná zjištění. Autorka v zájmu replikovatelnosti výzkumu detailně popisuje a obhajuje veškeré svoje kroky, jasně prezentuje výzkumné a tazatelské otázky a jejich zakotvení v dosavadním bádání. K empirickým zjištěním se vážou konkrétní závěry pro praxi.

Hodnocení: A

2. Metodologie

Metodologii sběru dat měla autorka předem stanovenou, jelikož výzkum postavila na kolektivní práci z dříve absolvovaného kurzu. Nemohla se tedy odchýlit od někdejšího scénáře distančně realizovaných ohniskových skupin. Ve fázi sběru dat zato musela prokázat značnou vynalézavost při náboru a motivování účastníků – výzkum již na rozdíl od prvotní studie neprobíhal ve známém sociálním okruhu domovské VŠ ani během lockdownu, kdy měli potenciální účastníci relativně dost času na online aktivity (jaro 2021). Autorka se také nemohla s nikým dělit o moderátorskou zátěž nebo kódovat data ve dvojici, jak je u kvalitativního výzkumu takto velkého rozsahu běžné.

Zcela novým úkolem pak bylo zpracování dat včetně nové analýzy a reinterpretace prvotní sady. Autorka si v tomto kroku adekvátně osvojila základní principy tematické analýzy. Vzhledem k induktivnímu postupu musela provést celou řadu redukci, které plně zdokumentovala. Oceňuji autorčin srozumitelný a bohatě ozdrojovaný výklad k metodologii, stejně jako její sebereflexi s ohledem na výzkumnou etiku. Jedinou drobnou výtka mám k formulacím, v nichž autorka přímočaře a/nebo jednosměrně odvozuje různé zkušenosti studentů od rozdílných koncepcí jednotlivých studijních programů, aniž explicitně připouští složitější vztahy mezi jevy (např. celkové výukové klima na dané univerzitě, obousměrné působení student – instituce). Takové formulace se nacházejí na s. 56 v souvislosti se studenty UK a JČU. Chápu je ale jako pochybení pouze v rétorické rovině.

Hodnocení: A

3. Práce s odbornou literaturou

Odbornou literaturu autorka efektivně sumarizuje, přehledně odděluje citace od parafrází a vlastního výkladu. Kombinuje širokou škálu zdrojů od autorů z různých zemí a oborových tradic. Nedostatek předchozího výzkumu na zvolené téma je kompenzován literaturou na témata jasně související, od abstraktních pojmů jako je čtenářský ponor/absorpce po konkrétní vzdělávací praktiky. Citační styl je jednotný a seznam literatury je precizně zpracovaný.

Hodnocení: A

4. Formální úroveň práce

Práce je napsána solidním odborným stylem a funkčně zapojuje grafické prvky, překlepů jsem zachytila minimální počet. Jen na několika málo místech autorka sklouzává k výrazům pro akademický text nezvykle hovorovým (výzkum „prošel Komisí pro etiku ve výzkumu“, s. 28; „vyučující by do nich mohl *rýpat*“, s. 55; moje zvýraznění), případně k neúplným nebo jinak neobratným konstrukcím („čtenářský klub se ukázal dobrým řešením“ – chybí infinitiv, s. 49; „Osvojení si dichotomie kvalitní × nekvalitní literatura pedagogem může naopak rozvoji žáků a jejich čtenářství bránit“ – spíše než o osvojení jde o uplatňování či pod., s. 56).

Hodnocení: A

5. Celkové hodnocení

Práci považuji za celkově velice zralou a společensky prospěšnou. Autorka projevila vysokou míru samostatnosti a schopnosti různých druhů analýzy i syntézy, přinesla do českého prostředí nové téma a plně dostála profesionálním nárokům na kvalitativní sociální výzkum včetně jeho etických úskalí. Práce splňuje požadavky na diplomovou práci, hodnotím ji známkou „výborně“.

6. Závěrečné otázky

K obhajobě mám tento dotaz: Jak by podle autorky mohly vypadat výzkumné kroky, který by pevněji empiricky podložily (nebo naopak vyvrátily) předpoklad, že rozdíly mezi studenty jednotlivých univerzit byly skutečně primárně následkem rozdílných koncepcí výuky?

V Praze dne 18. ledna 2024

Dr. Anežka Kuzmičová

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

FSV UK